

ASiantuntijalausunto Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

LAUSUNNON ANTAJA Erikoissyyttäjä Perttu Könönen
Etelä-Suomen syyttäjäalue

LAUSUNNON KOHDE VNS 6/2025 vp Valtioneuvoston selonteko sisäisestä
turvallisuudesta

Lausuntoa pyydetty sivistysvaliokunnan toimialan näkökulmasta
(nuorisoa koskien)

LAUSUNTO Toimin pääasiassa huumausainerikosten ja muun järjestäytyneen rikollisuuden erikoissyyttäjän tehtävässä. Syyttämässäni jutuissa on ollut jonkin verran nuoria henkilöitä (15-18 vuotta) ja nuoria rikoksentekejiä (18-21) lähinnä katujengeihin liittyvissä asioissa, huumausainerikoksissa, väkivaltarikoksissa ja yksittäisessä törkeitä ryöstöjä koskevassa asiassa. Enemmistö omissa jutuissani esiintyvistä epäillyistä ja syytetyistä on kuitenkin yli 21-vuotiaita, mikä vaikeuttaa lausunnon antamista nimenomaan nuorisoa koskien.

Selonteossa on mielestäni tuotu hyvin esiin nykyistä rikollisuustilannetta siltä osin, kuin se näyttäytyy minulle työssäni erikoissyyttäjänä. Pääosin olen täysin samaa mieltä Suomen huumausainetilanteesta ja väkivaltarikollisuudesta.

Suomen huumausainetilanne on pahentunut ja uskon, että tilanne tulee pahenemaan entisestään. Huumausaineista erityisesti Alfa-PVP:n eli peukkuna tunnetun huumausaineen kysynnän ja tarjonnan kasvu näyttää hälyttävältä. Alfa-PVP tuottaa entistä enemmän muun muassa vakavia väkivaltarikoksia, ryöstöjä ja omaisuusrikoksia sekä heikentää tällä hetkellä voimakkaasti turvallisuustilannetta ja kansalaisten turvallisuudentunnetta.

Selonteossa on tuotu esiin huolestuttavia asioita nimenomaan nuorten väkivaltarikoksista, kuten nuorten osuuden kasvu yleisillä paikoilla tehdyissä rikoksissa, nöyryytysväkivalta ja se, että usein nuorten vakaviin ryöstö- tai väkivaltarikoksiin ei liity päihtymystä. Kyseessä on suuri muutos rikollisuustilanteessa, joka tulee näkymään myöhemmin myös aikuisten rikollisuudessa.

Selonteon sivulla 6 on seuraava maininta:

Henkirikosten pääosa liittyy Suomessa työelämän ulkopuolella olevien, toisilleen tuttujen miesten keskinäisiin alkoholinkäyttötilanteisiin yksityisasunnoissa.

En tunnista tällaista henkirikollisuutta Nyky-Suomesta varsinkaan ”pääosana” henkirikoksia. Kyseessä on mielestäni vanhentunut käsitys. Oma käsitykseni perustuu syyttämiini henkirikoksiin viimeisen 15 vuoden aikana ja mediassa esillä olleisiin rikoksiin. Kaikki omat henkirikosjutit ja enemmistö mediassa esillä olevista henkirikoksista ovat kaikkea muuta kuin ”toisilleen tuttujen miesten keskinäisiin alkoholinkäyttötilanteisiin liittyviä”.

Suuri osa tietooni tulleista henkirikoksista liittyy enemmänkin huumausaineiden käyttöön, huumausainerikollisuuteen ja sen mukanaan tuomiin käyttäytymismalleihin, jengiytymiseen, parisuhdeongelmiin ja joskus jonkun yksittäisen henkilön kriisiin ja/tai mielenterveyden häiriöihin.

Nuoret tai nuorehkot henkilöt ovat olleet huomattavan paljon esillä myös henkirikoksissa. Joissakin näissä asioissa on ollut kyse jonkinlaisesta jengiytymisestä. Lisäksi on esiintynyt tapauksia, joissa nuoren henkirikoksen tekijän motivaatio ei näytä liittyvän rikollisten käyttäytymismallien ihailuun tai jäljittelyyn, vaan pelkkään haluun tehdä vakava seksuaali-, väkivalta- tai henkirikos (muun muassa Pyhtään ja Valkeakosken henkirikokset).

Joissakin mainituissa tapauksissa on myös ennen henkirikosta otettu etukäteen selvää Suomessa tuomittavista rangaistuksista, mikä kertoo laskelmoinnista rikoksen valmistelussa. Useissa omissa jutuissani on ilmennyt, että jo hyvin nuoret rikosentekijät pyrkivät ottamaan ennalta huomioon sen, minkälainen rangaistus rikoksesta seuraa, jos siitä jää kiinni. Varsinkin huumausainerikollisuuden kautta opitaan jo nuorella iällä muihinkin rikoksiin sopivia suunnitelmallisia toimintatapoja, jotka alentavat kiinnijäämisriskiä ja kannustavat siten muuhunkin rikollisuuteen.

Nuorten kykyä suunnitelmalliseen rikolliseen toimintaan ei saa aliarvioida. Usein puoliautomaattisesti iän perusteella halutaan uskoa, että nuoren motiivit ovat spontaanimpia kuin todellisuudessa ovat. Myös hyvin nuori henkilö voi olla määrätietoinen ja suunnitelmallinen rikoksentekijä, varsinkin jos harjoittelu rikosten tiellä on aloitettu aikaisin tai saatu hyvää oppia rikollisilta tai kokeneemmilta rikoksentekijöiltä.

Ruotsista pursuava järjestäytynyt huumausainerikollisuus ja siihen liittyvä vakava väkivaltarikollisuus näkyy jo nyt Suomessa lukuisissa käsitellyissä ja vireillä olevissa rikosasioissa. Näyttää pahasti siltä, että suuntaus vahvistuu lähitulevaisuudessa, mikä tarkoittaa julkisia ampumisia, polttamisia ja pommien räjäyttämisiä. Ymmärtääkseni Ruotsissa nuoria käytetään yleisesti hyväksi ja rekrytoidaan vakavimman rikollisuuden pariin ja valitettavasti sama ilmiö tulee voimistumaan myös Suomessa.

Esimerkiksi Helsingin katujengijutuissa tuli esiin, että varsinkaan muista kulttuureista tulleet nuoret eivät voi ymmärtää Suomessa tuomittavia lieviä rangaistuksia vakavista väkivaltarikoksista. Osittain sen takia he ovat itse olleet halukkaita rikolliselle uralle tai olleet valmiita kostamaan vielä suuremmalla väkivallalla, koska ovat kokeneet, että oikeusviranomaiset eivät hoida tehtäviään.

Lievät rangaistukset ja niin sanottu ”paljousalennus” useista rikoksista tuomittavissa yhteisrangaistuksissa antavat myös nuorille outoa viestiä siitä, että rikosten tekemistä ei juurikaan paheksuta Suomessa. Oikeusjärjestelmämme tuntuu nimenomaan kannustavan tekemään useampia rikoksia, jos on syystä tai toisesta tullut tehtyä jo yksi.

Selonteon toimenpiteissä ei esitetä muutoksia Suomen rangaistustasoon ja yhteisen rangaistuksen mittaamiseen (paljousalennukset). Nämä tarpeelliset lakiremontit ovat kuitenkin oikeastaan ainoita puuttumiskeinoja, joita omalla syyttäjäkokemuksella voisi esittää nykyiseen huolestuttavaan rikollisuustilanteeseen.

Erikoissyyttäjänä näen toki yleensä vain pahimpia ongelmatapauksia, mutta varsinkin niiden kohdalla nykyiset, liian usein pehmeät rangaistukset paljonalennuksineen eivät riitä kuin kannustukseksi jatkamaan rikollisuuden parissa. Ankarammilla rangaistuksilla estettäisiin tehokkaasti vaarallisia yksilöitä jatkamasta vakavien rikosten tekoa pidemmällä ajanjaksolla. Samalla annettaisiin selvä viesti siitä, että vakavia rikoksia ei suvaita Suomessa ja varmuudella osa potentiaalisista rikoksentekijöistä luopuisi ainakin vakavimpien rikosten tekemisestä.

Kaikissa Suomea ympäröivissä maissa tuomitaan huomattavasti ankarampia rangaistuksia väkivalta- ja huumerikoksista. Suomen lievemmat rangaistukset suorastaan houkuttelevat tuomaan Suomeen valtavia määriä huumeita ja tekemään Suomessa vakavia väkivaltarikoksia, myös henkirikoksia. En voi kuin toivoa, että tämä ymmärretään ennen kuin tilanne on yhtä huono kuin Ruotsissa.

Helsingissä 21.10.2025

Perttu Könönen
Erikoissyöttäjä